

N:o 83.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 13 Maj 1869.

— — — — Andra Kammaren — — —

*Riksdagens underdåniga Skrifvelse, om förändrade stadganden angående
främmande kristna trosbekännare och deras religionsöfning.*

(Lag-Utskottets Utlåtande N:o 54.)

S. A. K.

Hos Riksdagen hafva framställningar blifvit gjorda om förändrade stadganden angående främmande kristna trosbekännare och deras religionsöfning; och har Riksdagen, efter öfvervägande af detta vigtiga ämne, funnit åtskilliga förändringar i nu gällande Kongl. Förordningen af den 23 Oktober 1860 vara af behovet påkallade.

Något giltigt skäl torde ej förefinnas för bibehållandet af det i § 1 af denna lag förekommande förbud för främmande församling att förrätta offentliga kyrkobruk och andaktsöfningar annorstädes, än inom församlingens kyrka, bönehus och kyrkogård. Samhällsordningen synes nemligen uti detta hänseende tillräckligt betryggad genom föreskrifterna, att församlingens föreståndare skall, innan något hus eller rum af församlingen till offentlig gudstjenst begagnas, derom göra anmälan hos vederbörande polismyndighet, samt att tillträde till församlingens gudstjenst ej må den offentliga myndigheten förvägras; hvartill kommer, att församling, som missbrukar sin rättighet till offentlig religionsöfning, är utsatt för påföljden att varda upplöst.

Då främmande församlings föreståndare är den, som representerar församlingen i afseende på förhållandet till Staten, hör honom åligga icke blott att föra de anteckningar, hvarom Eders Kongl. Maj:t förordnar, och meddela erforderliga upplysningar angående församlingens medlemmar, men äfven att hafva tillsyn derå, att församlingens offentliga gudstjenst öfverensstämmer med dess uppgifna trosbekännelse och församlingsordning samt att allmän lag dervid ej öfverträdes.

Ändamålet med de i afseende på utträde ur svenska kyrkan i 1860 års förordning föreskrifna omgångar med undervisning, förmaning och varning torde i de flesta fall förfelas, enär dessa formaliteter innebära ett moraliskt tvång, som föga inverka på den fria öfvertygelsen, men fast heldre är egnadt att alstra bitterhet hos den, som utgör föremål för en sådan behandling. I anseende härtill och då själsörjaren ej bör sakna utväg att, äfven utan lagens biträde, bereda sig tillfälle att genom undervisning och varning söka förhindra ett förhastadt steg af den, som står i begrepp att utträda ur svenska kyrkan, anser Riksdagen, att lagen i denna del bör ändras, med föreskrift endast, att den dissenterande, som hos kyrkoherden tillkännagifvit sin afsigt att utträda ur svenska kyrkan, skall, sedan minst två månader förflutit, personligen hos kyrkoherden anmäla sig till utträde ur kyrkan.

Enligt nu gällande lag skall den, som omfattar främmande lära, ej anses från svenska kyrkan skild förr, än han, efter uppnådd ålder af aderton år, blifvit i annat i riket tillåtet religionssamfund upptagen. Men då det icke kan vara någon vinst för nämnda kyrka att genom tvång inom sig behålla olika tänkande; då ett sådant tvång är egnadt att framkalla split och söndringar inom kyrkan, och hon derigenom förlorar den koncentrerande kraft, som gör henne mächtig att värna sig själf; då grundsatsen af samvets- och bekännelsefrihet fordrar, att den, som bekänner sig till en främmande lära, må vinna utträde från svenska kyrkan, äfven om det trossamfund, hvars lärosatser han omfattar, icke är genom någon församling här i landet representeradt, eller han ej finner liktänkande, nog talrika att kunna bilda egen församling; då lagens förbud uti ifrågavarande hänseende utan synnerlig svårighet kan kringgås derigenom, att den dissenterande först inträder i en främmande församling och sedermera derifrån utgår; och då individens behof af samfundslif äfven i religiöst afseende har alltför djupa rötter, för att förbudets borttagande skulle kunna medföra några vådliga följder, har Riksdagen funnit berörda vilkor för utträde ur svenska kyrkan olämpligt.

Då Staten, utan att uppställa några fordringar på främmande församlings prest, lemnat åt sådan församling att dertill utse hvem som helst, förefinnes i allmänhet ej tillräcklig säkerhet att vigsel, förrättad efter främmande religionssamfunds kyrkobruk, skett under sådana förhållanden, att den derigenom knutna förening kan af Staten erkännas såsom lagligt äktenskap, med hänseende till dess borgerliga följder. Här, likasom i det fall, att religiösa betänkligheter, föranledda af olikhet i trosbekännelse, för kontrahenterna utgöra hinder för äktenskapets afslutande genom vigsel, inträder behöfvet af det s. k. civila äktenskapet, eller äktenskap utan vigsel.

I fråga om barnens uppfostran har Riksdagen ansett nu gällande lag icke innehålla nödiga bestämmelser. Till förekommande af de slitningar inom familjerna, som i följd deraf kunna alstras, är det angeläget, att lagen på förhand reglerar förhållandet. Äro föräldrarne medlemmar af olika främmande trossamfund, synes lämpligast vara, att fadren, såsom familjens öfverhufvud, eger bestämman, i hvilketdera

samfundets lära barnen skola uppfostras. Men om endera tillhör sådant trossamfund, och den andra svenska kyrkans, torde denna böra af lagstiftningen tillerkännas företrädet, så att barnet då skall uppfostras i Evangeliskt Lutherska läran. Aktningen för föräldrars naturliga rätt uti ifrågavarande afseende fordrar dock, att dem emellan före äktenskapet träffadt aftal om deras barns uppfostran i den Evangeliskt Lutherska läran eller främmande troslära, som en af makarne bekänner, må ega gällande kraft.

Då det ligger i Statens intresse, hvad som ock är dess pligt, att tillse, det äfven främmande trosförvandters barn erhålla nödig kristendoms-kunskap, har Riksdagen ansett erforderliga bestämmelser härutinnan böra meddelas.

Enligt 1860 års förordning åligger det föreståndare för främmande församling, bland annat, att föra anteckningar rörande församlingsmedlemmarnes borgerliga förhållanden och derom vid påfordran utfärda betyg, på sätt som för svenska kyrkans presterskap är stadgadt. Men då det ligger synnerligt vigt uppå, att dessa anteckningar, hvarpå personers borgerliga rättigheter ofta äro beroende, föras med noggrannhet, jemväl med hänseende till behofvet af statistiska uppgifter, synes nyssberörda anordning mindre välbetäckt, synnerligast som, vid det förhållande, att en dissenterförsamling icke är begränsad till något visst mindre territorium för medlemmarnes bostad, det torde vara ganska svårt, om icke omöjligt, för föreståndaren att alltid förskaffa sig kännedom om de förhållanden, rörande hvilka anteckning bör göras, såsom beträffande äktenskaps ingående, födelser, dödsfall m. m. I betraktande häraf och så länge svenska kyrkans präster hafva skyldighet att för borgerligt ändamål föra anteckningar, anser Riksdagen, att främmande trosförvandter böra, der Eders Kongl. Maj:t för särskild församling ej annorlunda förordnar, för anteckning om deras borgerliga förhållanden särskildt upptagas i kyrkoboken uti den till svenska kyrkan hörande församling, inom hvars område de äro boende. Det med detta åliggande förenade besvär utgör ej någon egentlig tillökning i de göromål, som redan nu åligga svenska kyrkans presterskap; och någon betänklighet vid att ålägga detta presterskap ett sådant besvär har så mycket mindre kunnat hos Riksdagen uppstå, som personer, hvilka utträda ur svenska kyrkan, derigenom ej undgå skyldigheten att bidraga till presterskapets aflöning.

I enlighet härmed anser Riksdagen lysning till äktenskap, äfven i det fall, att både mannen och qvinnan tillhöra främmande religionssamfund, böra utfärdas af kyrkoherden i den till svenska kyrkan hörande församling, der qvinnan är boende.

Genom det i § 7 af nu gällande lag förekommande förbud för främmande församling, dess inrättningar och stiftelser, att förvärfa mera jord, än som för utrymme till kyrka och kyrkogård erfordras, är sådan församling betaget att förskaffa sig jord för andra ändamål, såsom för grund till bostad åt föreståndare, prest och kyrkobetjent; men då giltiga skäl ej torde förefinnas för bibehållande af denna inskränkning, har Riksdagen funnit en förändring böra ske i den syftning, att det må

ankomma på Eders Kongl. Maj:t att i hvarje särskildt fall pröfva, huruvida och i hvad mån det må tillåtas främmande församling, dess stiftelser och inrättningar att förvärfva och besitta fast egendom i riket.

Stadgandet i gällande lag, att främmande trosbekännare ej skall anses oberrättigad att embetsätgård af svenska kyrkans presterskap påkalla, torde ej böra bibehållas, emedan det bör vara mera en samvetssak, än en embetspligt, mera en rättighet än skyldighet för sagda presterskap att i detta fall lemna embetsätgård.

För underlåtenhet af föreståndare att iakttaga hvad honom åligger är i 1860 års förordning stadgadt straff af böter från och med 20 till och med 500 riksdaler, eller fängelse från och med två månader till och med ett år. Detta stadgande synes nog strängt, synnerligast om föreståndaren befrias från den honom nu åliggande magtpåliggande skyldigheten att föra civilståndsanteckningar; och Riksdagen anser derföre, att straffpåföljden bör inskränkas till böter, som, i öfverensstämmelse med det i strafflagen följda system, torde böra bestämmas till minst fem och högst femhundra riksdaler.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt i afseende på de hufvudsakligaste förändringar, som ansetts nödiga, har Riksdagen för sin del beslutat utfärdandet af en författning, angående främmande kristna trosbekännare och deras religionsöfning, så lydande:

”Med upphäfvande af Kongl. Förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 25 Oktober 1860 samt Kongl. Kungörelsen angående lysning till äktenskap emellan personer, af hvilka den ena tillhör luthersk församling och den andra tillhör annan kristen trosbekännelse, den 19 Januari 1847, förordnas som följer:

§ 1.

Vilja bekännare af annan kristen lära, än den Evangeliskt Lutherska, bilda särskild församling, göre derom hos Konungen ansökan, samt uppgifve sin trosbekännelse och församlingsordning; bifoge ock, der de svenska kyrkan tillhört, bevis om sådan anmälan för utträde derur, som i § 5 omförmäles. Finner Konungen skäl att ansökningen bifalla, ege den församling rätt till offentlig religionsöfning.

§ 2.

Sålunda tillåten församling anställe såsom föreståndare en dertill lämplig person, samt göre derom anmälan, i Stockholm hos Öfverståthållare-embetet och annorstädes i riket hos Konungens Befallningshafvande; och må församlingen derförintan ej träda i utöfning af de henne tillkommande rättigheter.

Föreståndaren hafve tillsyn derå, att församlingens offentliga gudstjenst öfverensstämmer med dess uppgifna trosbekännelse och församlingsordning, samt att allmän lag dervid ej öfverträdes. Sker annorlunda, och varder på anmärkning af föreståndaren det felaktiga ej rättadt, anmäle han förhållandet hos Öfverståthållare-embetet eller Konungens Befallningshafvande.

Derjemte vare föreståndaren pligtig att föra de anteckningar, hvarom Konungen förordnar; att lemna erforderliga upplysningar angående församlingens medlemmar, samt att för öfrigt ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som af vederbörande honom meddelas.

Afgår föreståndare från sin befattning, anställe församlingen ofördröjligen en annan och göre derom anmälan, såsom ofvan är sagdt.

§ 5.

Har medlem af svenska kyrkan omfattat främmande kristen lära och vill fördenskull ur kyrkan utträda; gifve sin afsigt tillkänna för kyrkoherden i den församling, han tillhör; uppgifve ock det trossamfund, hvartil han vill öfvergå. Framhärdar han i sin afsigt, inställe sig, sedan minst två månader förflutit, personligen hos kyrkoherden samt anmäle sig till utträde ur kyrkan; och göre kyrkoherden derom anteckning i kyrkoboken.

Den, hvilken sålunda till utträde sig anmält, må ej anses från svenska kyrkan skild eller upptagas i främmande församling, innan han fyllt aderton år. Varder han i främmande församling upptagen, åligge den församlings föreståndare att derom inom två månader göra anmälan hos vederbörande kyrkoherde i svenska kyrkan.

§ 4.

Förr, än äktenskap af främmande trosförvandt ingås, skall lysning afkunnas i den till svenska kyrkan hörande församling, inom hvars område qvinnan är boende. Kyrkoherden i samma församling utfärde lysningen; hvarvid för främmande trosförvandt ej erfordras bevis om dop och nattvardsgång.

§ 5.

Äktenskap emellan dem, hvilka begge tillhöra samma främmande trossamfund med sådant presterskap, att Konungen funnit åt detsamma kunna anförtros att vigsel med laga verkan förrätta och förty rättighet dertill medgifvit, skall afslutas med vigsel efter samfundets kyrkobruk.

Tillhöra de olika främmande trossamfund med sådant presterskap, som nyss är nämndt, eller är blott endera medlem af dylikt samfund; då må äktenskapet

kunna afslutas antingen medelst vigsel, förrättad af dertill berättigad prest inom enderas trossamfund, eller inför borgerlig myndighet, på sätt här nedan sägs. Samma lag vare i fråga om äktenskap emellan främmande trosförvandt och medlem af svenska kyrkan.

Der ingendera tillhör svenska kyrkan eller sådant främmande trossamfund, som ofvan omförmäldt är, skall äktenskapet ingås inför borgerlig myndighet.

Borgerlig myndighet, inför hvilken äktenskap må afslutas, vare i stad magistrat och på landet kronofogde. Dessa myndigheter hafva att i fråga om äktenskaps-hinder öfva den tillsyn, som vigselförrättare enligt lag åligger. Sedan så väl mannen som qvinnan afgifvit sitt ja och samtycke till giftermålet, varde de för äkta makar förklarade. Hvad sålunda förekommit, skall upptagas i särskildt öfver sådana ärenden fördt protokoll, hvilket, der äktenskapet är inför kronofogde ingånget, af vittnen bestyrkes. Det äktenskap ege full borgerlig giltighet, ändock att vigsel ej tillkommer.

§ 6.

Barn af äkta makar, som vid barnets födelse äro medlemmar af samma främmande trossamfund, må i dess lära uppfostras. Äro föräldrarne vid barnets födelse medlemmar af skilda främmande trossamfund; ege fadren bestämma i hvilketdera samfundets lära barnet skall uppfostras. Tillhör endera sådant trossamfund och den andra svenska kyrkan, då skall barnet i Evangeliskt Lutherska läran uppfostras. Har emellan makarne träffats aftal om deras barns uppfostran i Evangeliskt Lutherska läran eller främmande troslära, som en af makarne bekänner, vare sådant aftal gällande, så framt det blifvit före äktenskapets ingående skriftligen upprättadt och uppvisadt för vigselförrättare, derest vigsel skett, men eljest för den myndighet, inför hvilken äktenskapet afslutats.

Barn af föräldrar, som ej ingått äktenskap med hvarandra, må, der modren tillhör främmande trossamfund, i dess troslära uppfostras.

Då begge föräldrarne eller, när endera död är, den efterlevande, eller, der de lefva åtskiljde, den af dem, som har barnet i sin vård, öfvergår från svenska kyrkan till främmande trossamfund, eller från ett sådant till annat, må, der de begge öfvergå, fadren och, i öfriga fall, den efterlevande eller den af makarne, som har barnet i sin vård, bestämma i hvilketdera samfundets lära barnet skall uppfostras.

§ 7.

I afseende å folkundervisningen skola främmande trosförvandter och deras barn vara underkastade derom gällande stadgar och anses tillhöra det skoldistrikt, inom hvilket de äro boende. Barn, som icke skall uppfostras i Evangeliskt Lutherska läran, må, på framställning af vederbörande målsman, fritagas från undervisning

deri så väl i folkskola som vid elementarläroverk; dock åligger, vid den förra skolstyrelsen, och vid det sednare rektor tillse, att sådant barn genom målsmans försorg erhåller tillbörlig religionsundervisning. Försummar målsman, oaktadt af skolstyrelse eller rektor erhållen påminnelse, sin skyldighet härutinnan, skall barnet deltaga i den religionsundervisning, som i folkskola eller vid elementarläroverk meddelas.

§ 8.

Främmande trosförvandter skola, der Konungen för särskild församling ej annorlunda förordnar, för anteckning öfver deras borgerliga förhållanden, särskildt upptagas i kyrkoboken uti den till svenska kyrkan hörande församling, inom hvars område de äro boende; och gälle i afseende å derför erforderlig anmälan hvad af Konungen särskildt föreskrifves.

Magistrat och kronofogde samt främmande församlings prest hafva att de inför dem ingångna äktenskap anmäla, på sätt för vigselförrättare inom svenska kyrkan finnes föreskrifvet. Har sådant aftal träffats, som i § 6 omförmäles, skall den borgerliga myndighet eller vigselförrättare, för hvilken det blifvit uppvisadt, till kyrkoherden i den svenska församling, der qvinnan bor, ofördröjligen insända en bestyrkt afskrift af samma aftal, för att i kyrkoboken antecknas.

§ 9.

Främmande församling, dess inrättningar och stiftelser må icke, utan Konungens tillstånd, förvärfva och besitta fast egendom i riket.

§ 10.

Främmande trosförvandter ega enahanda rätt, som medlemmar af svenska kyrkan, att å allmän begrafningsplats erhålla lägerstad för sina döda.

§ 11.

Innan något hus eller rum af främmande församling till offentlig gudstjenst begagnas, skall föreståndaren derom göra anmälan, å landet hos kronofogden i orten och i stad hos poliskammare, der sådan finnes, men eljest hos magistraten.

Tillträde till församlingens gudstjenst må ej offentlig myndighet förvägras.

§ 12.

Munk- eller nunneorden eller kloster må ej i riket inrättas.

§ 13.

De för särskilda kyrkliga förrättningar stadgade afgifter till svenska kyrkan eller hennes presterskap eller betjening må ej påföras främmande trosförvandt i annat fall, än att slik förrättning blifvit på hans egen begäran verkställd.

§ 14.

Med de undantag och inskränkningar, som af grundlag eller eljest gällande författning föranledas, skall skiljaktighet i kristen trosbekännelse icke medföra någon olikhet i svenska medborgares rättigheter och skyldigheter.

§ 15.

Innehar den, som till utträde ur svenska kyrkan sig anmält, offentlig tjenst, varde derifrån skild, så framt hans trosbekännelse skulle utgjort hinder för utnämning till tjensten.

§ 16.

Är främmande trosförvandt af sådan lära, som ej tillstädjer honom att aflägga ed, då den enligt lag erfordras, förordne Konungen huru förfaras bör.

§ 17.

Varder rättigheten till offentlig religionsöfning missbrukad; då må, efter Konungens förordnande, församlingen upplösas.

Samma lag vare, då föreskriften i § 2 om anställande af föreståndare icke efter särskildt föreläggande fullgöres.

§ 18.

Underlåter föreståndare att iakttaga hvad honom enligt denna förordning åligger, dömes till böter från och med 5 riksdaler till och med 500 riksdaler.

§ 19.

Genom denna förordning göres icke någon inskränkning i de rättigheter, redan tillättna främmande församlingar hittills åtnjutit.”

Såsom en följd häraf och då Kongl. Förordningen angående giftermål mellan kristen och mosaisk trosbekännare den 20 Januari 1865, §§ 2 och 4, hänvisar dels till Kongl. Förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 23 Oktober 1860 och dels till Kongl. Kungörelsen den 19 Januari 1847, har Riksdagen för sin del beslutat, att nämnda §§ i åberopade Kongl. Förordningen den 20 Januari 1865 skola erhålla följande förändrade lydelse:

§ 2.

”Om lysning till sådant äktenskap, äfvensom till äktenskap emellan mosaisk trosbekännare och medlem af främmande kristet trossamfund, gälle hvad i 4 § af Kongl. Förordningen angående främmande kristna trosbekännare och deras religionsöfning af denna dag stadgadt är.

§ 4.

I fråga om den troslära, hvori barn bör uppfostras, vare lag som i 6 § af ofvan omförmälda Kongl. Förordning sägs.”

Riksdagen framhärdar etc.

Stockholm den 13 Maj 1869.
